

A vizsgán nem nekem, a hivatásuknak kell megfelelniük, ami mellett elkötelezték magukat

– beszélgetés Várnay Ernő professzorral –

Prof. Dr. Várnay Ernő, a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Európa-jogi és Nemzetközi Jogi tanszékének vezetője, oktatott tantárgyai: Európa-jog, EU-s ismeretek, EU-s politikák, az EU jogrendszere

EÉ: – Professzor Úr! Az Ön szakmai érdeklődése jogásként elsősorban a nemzetközi kapcsolatok szervezeti és jogi viszonyaira irányul. Az elsők között kezdeményezte az Európa-jog oktatásának bevezetését a magyarországi jogászképzésben. Könyvei, tankönyve és mintegy harminc publikációja jelent meg e témában, illetve több előadást is tartott itthon és külföldön. Ugyanakkor az egyik szakmai folyóiratban 2012-ben *Rabok vagyunk vagy szabadok?* címmel írt cikkében azt a kijelentést teszi: „A tagállamok költségvetési szuverenitását az európai integráció kezdettől fogva korlátozza.” Csak a költségvetésre érti ezt, vagy általában megkérdőjelezi az önállóságukat?

– Az uniós tagállamok szuverenitását én úgy látom, ha egy állam a maga külső és belső ügyei intézésének egyedüli ura, akkor függetlenül teheti ezt, de amint egy közösség részévé válik, akkor az önállósága valamiképpen megcsappan. Példaként a vámuniót hoznám fel. A nemzetközi jog alapján magától értetődő, hogy egy állam vámmoltathat, a területére bejövő, onnét kivitt árukat közterhekkel sújthatja. Az Unióban ez megváltozik, a harmadik államokból bejövő áruk vámjairól az Unió Miniszteri Tanácsa dönt, a vámbevétel döntő hányada az Unió költségvetésébe kerül. Látni kell ugyanakkor, hogy a vámunió előnyei – áruink vámmentesen kerülhetnek a tagállamok piacára, idehaza a kínálat bővül – kompenzálhatják a döntési szabadság korlátozását. Ráadásul képviselőink jelen vannak a döntéshozatali eljárásokban, van tehát lehetőségünk érdekeink megjelenítésére, jó esetben érvényesítésére. Vannak olyan életviszonyok, amelyek közjelleű befolyásolása, szabályozása egy (kis) állam keretei között nem valósíthatók meg optimálisan. Gondolhatunk a kevésbé fejlett régiók felzárkóztatására, a környezetpolitika, a fogyasztóvédelem számos kérdésére, de a munkanélküliség enyhítése vagy a menekültprobléma megoldása is minden bizonnyal hatékonyabban kezelhető egy integrációs szervezet keretében. Miközben tehát a szuverenitásunk csökkent, könnyen lehet, hogy jobban élünk, mint ha teljes lenne.

EÉ: – *Változott-e az utóbbi években az Unióval kapcsolatos megítélése, vagy csak árnyaltabb lett a kép?*

– 1991-ben írta alá a magyar kormány a Társulási megállapodást, a Csatlakozási szerződést 2001-ben, ami 2004-ben lépett hatályba, de már a Társulási szerződéssel intenzív kapcsolat jött létre közöttünk. Természetesen formálódott azóta a véleményem ezekről, mint ahogy maga az Unió is sokat változott. Különösen



a Lisszaboni Szerződés után, ami jelentősen átrendezte az alkotmányos viszonyokat, az Unió bővülése is módosulásokat, újabb nehézségeket vetett fel, de a legalapvetőbb változást a gazdasági világválság hozta. Kiderült ugyanis, hogy az euroövezeten belül is súlyos problémák vannak, amelyekre adott eddigi válaszok egyfajta „kétsebességű” Európa kialakulásához vittek bennünket. Az eurozónán belül jóval intenzívebb az integráció, mint a kívül maradók körében. Soha nem volt, talán nem is lesz egyértelmű, hogy egy válságos helyzetben, miben kell az Uniónak és miben a tagállamoknak lépni, hogyan oszlik meg a felelősség a legfontosabb problémák kezelésében. Az Uniótól sokszor várunk el olyan megoldásokat, amikre az alapszerződések alapján nincsen felhatalmazása, ugyanakkor ennek a fordítottja is igaz, olyan területeken is megjelenik, amelyeken a tagállamok, netán önkör-



mányzatok szintjén eredményesebbek lehetnének. Máig napirenden vannak az erről szóló viták.

EÉ: – Az Unióról köztudott, hogy elkötelezett ugyan a demokrácia, az alapvető emberi szabadságjogok mellett, de deficitje van ezeken a területeken és átláthatatlanság, rugalmatlanság a gépezet működésében. Talán épp ezért egyes politikai erők az elmúlt évek során úgy nyilatkoztak, hogy az EU nem oldotta meg országunk egyetlen problémáját sem, és a kilépés szükségességét is fontolgatták. Ön szerint milyen veszteséggel járna ez Magyarország számára?

– Európa-jogászként elfogult vagyok, hiszen eddigi munkásságomban az EU-val foglalkoztam, a jogrendszerét tanulmányoztam és tanítom. Ez egy olyan mintegy hatvanéves múltra visszatekintő szervezet, ami magas színvonalon működőképes, magas szintű jogi kultúrával bír, igényes, együtt halad a világ élvonalával, amilyenre mi, magyarok mindig is vágytunk, ahová tartozni szerettünk volna, aminek az értékeit, elveit, szabályait betartani hosszú távon jó nekünk. Ami a szervei működését illeti, alapvetően én nem látok jogilag különösebb problémát. Egyébként pedig az alapszerződéseken, végső soron rajtunk is áll, hogy számukra milyen felhatalmazásokat adunk, mit írunk elő, és hogyan kérjük számon. Vannak olyan döntések, amelyeknek a visszavezetése a választópolgárokhoz nem egyértelmű, nem közvetlen, és valóban átláthatatlan, de ez gyakran a tagországok belső döntéshozatalaira is igaz. A kilépéssel nagyon sokat veszítenénk. A legegységesebb a pénzügyi támogatások elmaradása, amelyek nagyléptékű fejlesztésekre adtak lehetőséget. Az utóbbi évtizedben a Debreceni Egyetem egyetlen jelentős fejlesztése sem valósulhatott volna meg az Unió költségvetési támogatása nélkül. A magyar befizetéseket sokszorosan meghaladják a nekünk juttatott pénzek. A magas minőségi követelményeket támasztó szabályozási rendszer, ami befolyásolja egyebek mellett az élelmiszerbiztonságot, a környezetvédelmet is hiányozna. És ha a jelenlegi ukrán válságra gondolok, engem határozottan megnyugtat, hogy a NATO és az Európai Unió tagja vagyunk.

EÉ: – Egyik előadásában azt fejtegeti, hogy Magyarországon minden szinten bizalmi válság van. A választott képviselőkkel, az intézményrendszerrel szemben, illetve a magánéleti szférában is. Azt is kijelenti, a jogászoknak feladata, hogy ne csak a helyzetet, az okokat tárják fel, de a megoldás érdekében is próbáljanak valamit felmutatni. Milyen lehetőségeket lát erre?

– Az, hogy bizalmi válság van Magyarországon, már közhelyszerűvé vált. Ha nincs bizalom, nagy kár, mert sokkal költségszebbé teszi az együttműködést. Például ha megbízunk a választott képviselőinkben, hogy hozzáértőek, hogy tényleg a mi javun-

kat és nem csak az egyéni érdekeiket akarják érvényesíteni, nem korruptak, hogy valóban jó törvényeket alkotnak, könnyebb betartatni az állampolgárokkal a szabályokat, kevesebb energiát, pénzt kell az ellenőrzésükre áldozni. A meglévő bizalom gyengítése óriási kockázattal jár. Ha például kikezdjük a bíróságokba vetett bizalmat, a jogállamiság végső záloga veszhet el. Úgy gondolom, hogy akinél az erő és hatalom van, az tud érdemben tenni a bizalmi válság csökkentéséért. Különösképp fontos ez egy olyan országban, mint a mienk, ahol a civiltársadalom nem elég erős ahhoz, hogy rákényszerítse az akarátát a politikai erőkre, a döntési folyamatok nyitottságának, átláthatóságának erősítésére.

EÉ: – Problémaként említi, hogy nincs megfelelő elszámoltathatósági viszony pl. a választók és a képviselők között. Hogyan értékeli ebből a szempontból a nemrégiben lezajlott Európai-parlamenti választásokat?

– Most először éreztem úgy, hogy a pártok megnyilvánulásiban látni lehetett, milyen Európát szeretnének, és miért küzdenek. Határozott álláspontokat képviseltek, valódi alternatívákat mutatnak fel. Más kérdés, hogy a választói döntések minden bizonnyal továbbra is mindenekelőtt a pártszimpátiák mentén születtek.

EÉ: – A Szegedi Egyetem és számos külföldi tanulmányútját követően a Debreceni Egyetem Jogi Karának újraindulásával lehetőség nyílt tanszékvezetőként itt Európa-jogot oktatni. Hallgatói kiséssel ellentmondásosan vélekednek Önről: „nagyhatású, szórakoztató előadó, nagyformátumú személyiség ennek minden előnyével-hátrányával.” Hogyan értékeli oktatói tevékenységét?

– Azt gondolom, hogy szenvedélyes tanár vagyok. A Debreceni Egyetemre egyebek mellett azért jöttem, mert egy országosan, sőt nemzetközileg elismert jogászképzés felépítésében való részvétel lehetősége kínálkozott. Van tehát előttem a debreceni joghallgatóról egy „ideálkép”, aminek az a lényege, hogy legyen érdeklődő, nyitott, szorgalmas és minden vizsgán felkészült. Meggyőződésem, hogy feladatok teljesítése, a számonkérések során nem nekem kell megfelelniük, hanem a hivatásnak, amit választottak, ami mellett elkötelezték magukat. Ha a hallgató a nyilvánvalóan szigorú elvárásoknak egyértelműen nem tud, vagy nem akar megfelelni, az számomra nehezen elfogadható, ami néha sajnos heves reakcióban nyilvánul meg. Szemináriumi csoportjaimban a hallgatók többsége „vevő” az odaadó munkát igénylő tanárra. Az évfolyam egészére ez nem mindig mondható el, nem csoda hát, hogy a megítélésem a hallgatók körében távolról sem egyöntetű.

EÉ: – A korábbi Szegedi, most Debreceni Egyetem mellett több külföldi egyetemen is vezet kurzusokat vendégprofesszorként, ezeken túl tudományos társaságok tagja, és a mai napig elismerésre méltó eredményeket ér el a veterán hazai és külhoni párbajtőrversenyeken. Mikor és hogyan tartja edzésben magát, és van-e ezen kívül kedvenc időtöltése?

– Az történt, hogy itt, Debrecenben tízéves koromban megtanultam vívni, és azóta nem tudom abbahagyni. Debrecenben és Szegeden is igyekszem eljutni edzésre. Ha valamilyen más elfoglaltságom miatt két hétig elmarad, akkor már hiányzik. Voltak más érdeklődési területeim is, érmekeket, régi könyveket is gyűjtöttem, de ezek csak hobbik voltak, a vívás iránti szenvedélyem viszont megmaradt. A hosszabb külföldi tartózkodások során, Franciaországban és az USA-ban is megkerestem a lehetőséget a vívásra. A vívóteremben nem számít a foglalkozásod, a pénztárcád, csak a sporttemberi kvalitásaid. Barátaim többségét is ennek a sportnak köszönhetem.

Szegedi Magdolna